

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Φιλοσοφία της Γλώσσας

Ενότητα: Ειδικά Θέματα. Θεωρία ριζικής ερμηνείας (Davidson)

Ελένη Μανωλακάκη

Σχολή Θετικών Επιστημών

Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης (Μ.Ι.Θ.Ε.)

1. Θεωρία ριζικής ερμηνείας (Davidson)	3
1.1 Η μορφή μιας θεωρίας νοήματος.	3
1.2 Κατασκευή και επαλήθευση μιας θεωρίας νοήματος για μια γλώσσα.....	8
2. Βιβλιογραφία.....	12
3. Σημειώματα	13

1. Θεωρία ριζικής ερμηνείας (Davidson)

Για τον Davidson ζητήματα γύρω από το νόημα απαντώνται μέσα από μια θεωρία κατανόησης. Μια θεωρία νοήματος για μια γλώσσα δεν είναι παρά μια θεωρία επαρκής για την κατανόηση της γλώσσας αυτής. Δηλαδή, το ζητούμενο μιας θεωρίας νοήματος για μια γλώσσα είναι μια θεωρία η οποία θα επέτρεπε την κατανόηση αυτής της γλώσσας. Τα ερωτήματα μιας θεωρίας νοήματος είναι: α) ποια μορφή έχει μια θεωρία νοήματος, β) πώς είναι δυνατή η κατασκευή και η επαλήθευση μιας θεωρίας νοήματος για μια συγκεκριμένη γλώσσα.

1.1 Η μορφή μιας θεωρίας νοήματος.

Ας θεωρήσουμε μια γλώσσα L (στα παραδείγματά μας η L είναι η αγγλική γλώσσα). Μια πρώτη προσέγγιση μιας θεωρίας για την κατανόηση της L την οποία θα διατυπώναμε στα ελληνικά είναι η εξής: μια θεωρία κατανόησης για την αγγλική παράγει για κάθε έκφραση 'Σ' της αγγλικής μια πρόταση η οποία αποδίδει το νόημα της έκφρασης 'Σ'. Μια θεωρία νοήματος για μια γλώσσα L παράγει για κάθε έκφραση 'Σ' της γλώσσας L μια πρόταση

(M-σχήμα) «Σ» σημαίνει Π,

όπου Π είναι μια έκφραση της ελληνικής η οποία αποδίδει το νόημα της Σ.

Για παράδειγμα θεωρείστε την έκφραση της αγγλικής 'Socrates flies'. Μια θεωρία νοήματος της αγγλικής την οποία διατυπώνουμε στα ελληνικά παράγει για την πρόταση 'Socrates flies' μια πρόταση:

«Socrates flies» σημαίνει ο Σωκράτης πετάει.

Η παραπάνω πρόταση αποτελεί μια περίπτωση του M-σχήματος, όπου «Σ» αντικαθίσταται από «Socrates flies» και «Π» από «ο Σωκράτης πετάει».

Από μια θεωρία κατανόησης παράγεται για κάθε έκφραση της γλώσσας αντικείμενο μια πρόταση στη μεταγλώσσα η οποία αποδίδει το νόημα της έκφρασης. Μια τέτοια θεωρία νοήματος είναι επαρκής ως θεωρία κατανόησης της γλώσσας αντικείμενο, μόνο εφόσον η παραγωγή προτάσεων νοηματικής απόδοσης γίνεται με τρόπο συστηματικό από ένα πεπερασμένο σύνολο προτάσεων νοηματικής απόδοσης. Αυτό ισχύει διότι οι φυσικές γλώσσες, δηλαδή γλώσσες όπως η ελληνική, η αγγλική, η κινέζικη γλώσσα, δηλαδή οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται από πρόσωπα¹, περιέχουν απεριόριστο

¹ Στις φυσικές γλώσσες αντιπαραθέτουμε τις τεχνητές ή τις τυπικές γλώσσες.

αριθμό εκφράσεων που σχηματίζονται από το λεξιλόγιο της γλώσσας και τους συντακτικούς κανόνες αυτής. Για παράδειγμα, η αγγλική ή η ελληνική γλώσσα περιέχουν ένα πεπερασμένο αριθμό λέξεων -τις λέξεις που περιέχονται σε ένα λεξικό της αγγλικής, ελληνικής κοκ- αλλά έναν απεριόριστο αριθμό προτάσεων που σχηματίζονται από το πεπερασμένο λεξιλόγιο και τους συντακτικούς κανόνες της γλώσσας. Μια θεωρία νοήματος καλείται να αποδώσει νοήματα σε κάθε μια από τις εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ή μπορούν εν δυνάμει να χρησιμοποιηθούν από έναν ομιλητή μιας γλώσσας ενώ οφείλει να εξηγήσει τη δυνατότητα ενός ομιλητή/ερμηνευτή μιας γλώσσας να κατανοεί κάθε έκφραση της γλώσσας. Η συνθήκη ότι ένας ομιλητής/ερμηνευτής έχει περιορισμένες δυνατότητες επιβάλλει ότι μια θεωρία νοήματος είναι πεπερασμένη και ότι πληροί μια αρχή συστηματικότητας. Αυτό σημαίνει ότι η νοηματική απόδοση εκφράσεων που εκφέρει ένας ομιλητής μιας γλώσσας παράγεται με τρόπο συστηματικό, με ταυτοποίηση δομικών συστατικών στις εκφορές και τρόπο δόμησης. Μια θεωρία κατανόησης θα πρέπει να περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο το νόημα μιας πρότασης εξαρτάται από τα νοήματα των δομικών της συστατικών.

Επομένως η μορφή μιας θεωρίας νοήματος για μια γλώσσα θα πρέπει να είναι έτσι ώστε για κάθε έκφραση S της γλώσσας η θεωρία να παράγει με τρόπο συστηματικό, με βάση τη δομή της έκφρασης ένα θεώρημα της μορφής

(M-σχήμα) « S » σημαίνει M

Ένας περιορισμός στον οποίο υποβάλλεται μια θεωρία επαρκής για την κατανόηση μιας γλώσσας είναι ότι δεν προϋποτίθεται εκ των προτέρων πρόσβαση σε συγκεκριμένα στοιχεία που συνιστούν κατανόηση της γλώσσας ενός ομιλητή. Έτσι, τα νοήματα των εκφωνημάτων ενός ομιλητή της γλώσσας, οι προθέσεις του και οι πράξεις του, οι πεπιοθήσεις και οι επιθυμίες του καθώς και άλλες νοητικές ή προτασιακές στάσεις που έχει, τα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας της οποίας είναι μέλος τα οποία καθορίζουν τους σκοπούς και τους στόχους του δεν είναι δεδομένα πρότερα της θεωρίας. Οι πεπιοθήσεις, οι επιθυμίες, οι προθέσεις, οι στόχοι, οι δράσεις ενός ομιλητή ταυτοποιούνται ερμηνεύοντας τη γλώσσα του ομιλητή. Επομένως ο προσδιορισμός των στοιχείων αυτών αποτελεί αποτέλεσμα μιας διαδικασίας κατανόησης, μιας ερμηνευτικής διαδικασίας της γλώσσας του ομιλητή. Μια θεωρία κατανόησης που υποβάλλεται στον περιορισμό της μη λήψης του ζητουμένου, δηλαδή στον περιορισμό ότι τα νοήματα των εκφωνημάτων, οι πεπιοθήσεις, επιθυμίες κ.ο.κ. δεν ανήκουν στα δεδομένα της θεωρίας, είναι μια θεωρία ριζικής ερμηνείας της γλώσσας ενός ομιλητή.

Στη θεωρία ριζικής ερμηνείας του Davidson βρίσκουμε δύο παραδοχές σχετικά με τη νοηματική ερμηνεία μιας γλώσσας L:

1. Το νόημα μιας έκφρασης μιας γλώσσας L συνίσταται στη συστηματική συνεισφορά της στο νόημα των προτάσεων της L που εμφανίζεται.

2. Το νόημα μιας πρότασης μιας γλώσσας L καθορίζεται από μια θεωρία απόδοσης συνθηκών αλήθειας για κάθε πρόταση της L.

Από τις 1, 2 συνάγεται ότι τα νοήματα των εκφράσεων μιας γλώσσας L εξάγονται από τα νοήματα των προτάσεων στις οποίες εμφανίζονται με βάση το συστηματικό ρόλο των εκφράσεων αυτών στον καθορισμό των συνθηκών αλήθειας των προτάσεων της L.

Προς υποστήριξη της παραδοχή 1, ο Davidson απορρίπτει τη θέση ότι μια θεωρία νοήματος παράγει δομικές κατασκευές νοημάτων. Η θέση που ασπάζεται είναι ότι δεν χρειάζεται να θεωρήσουμε τίποτε άλλο για το νόημα μιας λέξης πέρα από τη συμβολή της στον προσδιορισμό του νοήματος κάθε πρότασης που απαντάται. Για τον Davidson, το νόημα μιας έκφρασης συνίσταται στη συστηματική συνεισφορά της στον προσδιορισμό του νοήματος κάθε πρότασης που απαντάται. Η άρνηση της θεώρησης νοημάτων ως οντοτήτων δεν βασίζεται στο ότι το νόημα είναι απροσδιόριστο αλλά στο ότι μια θεώρηση του νοήματος σαν οντότητα δεν έχει κάποια χρηστική λειτουργία σε μια θεωρία κατανόησης μιας γλώσσας.

Έτσι, εάν θεωρήσουμε τις προτάσεις μιας γλώσσας που περιέχουν, για παράδειγμα, την έκφραση 'snow': 'Snow is white', 'Snow is cold' κτλ, το νόημα της έκφρασης 'snow' συνίσταται στον τρόπο που η έκφραση αυτή συμβάλλει στο να προσδιορισθεί το νόημα όλων αυτών των προτάσεων. Δηλαδή, το νόημα της έκφρασης 'snow' εξάγεται από θεωρήματα της μορφής

(M) «Σ» σημαίνει M,

όπου Σ αντικαθίστανται από προτάσεις της αγγλικής γλώσσας στην οποία απαντάται η έκφραση 'snow'.

Πρόκειται για μια ολιστική προσέγγιση της έννοιας του νοήματος. Η απόδοση νοήματος σε μια έκφραση είναι συνάρτηση του νοήματος όλων των προτάσεων στις οποίες απαντάται. Ο Davidson, απορρίπτοντας τη θεώρηση νοημάτων ως οντοτήτων ασπάζεται μια ολιστική θεώρηση για το νόημα.

Ας έλθουμε τώρα να συζητήσουμε τη συνθήκη ότι μια θεωρία νοήματος παράγει θεωρήματα τύπου (M).

(M) «Σ» σημαίνει M,

Η θεώρηση ότι μια θεωρία νοήματος έχει αυτή τη μορφή εμπεριέχει την υπόθεση ότι η παραγωγή των θεωρημάτων της θεωρίας υφίσταται ως προς την εντασιακή έννοια του 'σημαίνουν'. Όμως με τους κανόνες μιας εκτασιακής Λογικής δε μπορούμε να παράγουμε θεωρήματα ως προς την εντασιακή έννοια του 'σημαίνουν'. Με τους κανόνες μιας εκτασιακής Λογικής δεν παράγονται ως θεωρήματα προτάσεις του τύπου

'χ σημαίνει ψ' ή

‘χ έχει τη σημασία ψ’ ή

‘χ λέει ψ’.

Επιπλέον, σε μια θεωρία ριζικής ερμηνείας η σχέση του ‘σημαίνουν’ ανάμεσα σε δύο εκφράσεις δεν είναι στα δεδομένα της θεωρίας. Δηλαδή, η αλήθεια προτάσεων του τύπου (M), ότι για παράδειγμα μια πρόταση της αγγλικής είναι συνώνυμη με μια πρόταση της ελληνικής, δεν είναι γνωστή πρότερα και ανεξάρτητα από τη θεωρία. Αυτό ισχύει διότι έχουμε θεωρήσει τη δυνατότητα μιας θεωρίας κατανόησης για μια γλώσσα στην οποία δεν προϋποτίθεται γνώση των νοημάτων των εκφράσεων της γλώσσας.

Ο Davidson προτείνει μια θεωρία νοήματος για μια γλώσσα L η οποία παράγει, αντί των εντασιακών προτάσεων (M), εκτασιακές προτάσεις του τύπου

(T) «Σ» είναι αληθής-στην-L εάν και μόνο εάν M

Δηλαδή, η πρόταση του Davidson είναι ότι μια θεωρία νοήματος για μια γλώσσα παράγει με συστηματικό τρόπο για κάθε πρόταση Σ της γλώσσας μια πρόταση που αποδίδει συνθήκες αλήθειας της Σ. Για το ζήτημα αυτό ο Davidson επικαλείται τον αναδρομικό ορισμό αλήθειας για μια γλώσσα του Tarski².

Η έννοια της αλήθειας κατέχει κεντρικό ρόλο στη θεωρία ριζικής ερμηνείας του Davidson. Ο Davidson πρεσβεύει ότι θα γνωρίζαμε το νόημα κάθε πρότασης μιας γλώσσας εάν γνωρίζαμε τις συνθήκες αλήθειας για κάθε πρόταση της γλώσσας αυτής. Η πρόταση του Davidson είναι ότι μια

² Μια απλοποιημένη παρουσίαση της θεωρίας του Tarski είναι η εξής. Μια θεωρία αλήθειας για μια τυπική γλώσσα L του Tarski περιέχει ένα πεπερασμένο σύνολο αξιωμάτων για τους όρους της γλώσσας και τους λογικούς συνδέσμους. Από τα αξιώματα παράγεται αναδρομικά για κάθε πρόταση της γλώσσας L (γλώσσα αντικείμενο) και με βάση τη δομή της ένα θεώρημα της μορφής

T σχήμα: ‘p είναι αληθής στην L εάν και μόνο εάν s’,

όπου s είναι μια πρόταση της γλώσσας στην οποία δίνεται ο ορισμός αλήθειας (μεταγλώσσα) και p μια δομική περιγραφή μιας πρότασης της γλώσσας για την οποία δίνεται ο ορισμός αλήθειας. Η επάρκεια ενός αναδρομικού ορισμού αλήθειας για μια γλώσσα L διασφαλίζεται από την κάτωθι συνθήκη:

Συνθήκη T: Κάθε επαρκής ορισμός αλήθειας για μια γλώσσα L παράγει όλες τις προτάσεις της μορφής:

(T) p είναι αληθής –στην-L εάν και μόνο εάν s

όπου ‘p’ είναι μια δομική περιγραφή οποιασδήποτε πρότασης της L και ‘s’ μια πρόταση της μεταγλώσσας που είναι μετάφραση της ‘p’.

Για περισσότερες λεπτομέρειες ο αναγνώστης μπορεί να απευθυνθεί σε Tarski 1931, 1944.

θεωρία νοηματικής ερμηνείας για μια γλώσσα L είναι δυνατή μέσω ενός συστήματος που αποδίδει με δομικό τρόπο ικανές και αναγκαίες συνθήκες αλήθειας για κάθε πρόταση της γλώσσας L . Συγκεκριμένα, ο Davidson προτείνει ότι μια θεωρία με τη μορφή αναδρομικού ορισμού αλήθειας για μια γλώσσα που εισάγεται από μια κατάλληλα τροποποιημένη θεωρία αλήθειας του Tarski πληρεί αυτή τη συνθήκη

Η πρόταση υιοθέτησης ενός αναδρομικού ορισμού αλήθειας του Tarski για μια γλώσσα από μια θεωρία ερμηνείας αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα. Μερικά από αυτά σχετίζονται με τη φύση των φυσικών γλωσσών³. Ο αναδρομικός ορισμός αλήθειας του Tarski αφορά μια τυπική γλώσσα ενώ μια θεωρία νοηματικής ερμηνείας αφορά μια φυσική γλώσσα. Σε αντίθεση προς τις τυπικές γλώσσες, οι φυσικές γλώσσες περιέχουν δεικτολογικές εκφράσεις των οποίων η αναφορά ή οι συνθήκες αλήθειας δεν είναι σταθερές.

Στα συγκεκριμένα προβλήματα που σχετίζονται με τη δεικτολογικότητα των φυσικών γλωσσών ο Davidson απαντά σχετικοποιώντας την αλήθεια μιας πρότασης ως προς το χρόνο, τόπο και υποκείμενο της εκφοράς της. Δηλαδή, μια θεωρία νοηματικής ερμηνείας περιέχει προτάσεις που αποδίδουν συνθήκες αλήθειας όχι σε προτάσεις της γλώσσας αλλά σε εκφορές προτάσεων των ομιλητών σε συγκεκριμένες περιστάσεις. Για παράδειγμα, μια θεωρία ερμηνείας της γερμανικής γλώσσας περιέχει προτάσεις όπως:

Η εκφορά "It is raining" από το πρόσωπο x , τη χρονική στιγμή t , στο μέρος s είναι αληθής-στα-αγγλικά εάν και μόνο εάν βρέχει τη στιγμή t στο μέρος s .

Ένα δεύτερο θέμα που αφορά την πρόταση του Davidson σχετίζεται με τις τροποποιήσεις που απαιτούνται από τον εννοιολογικό μηχανισμό της θεωρίας αλήθειας του Tarski. Μια θεωρία ριζικής ερμηνείας για μια γλώσσα περιορίζεται ώστε η απόδοση νοημάτων στις εκφορές ενός ομιλητή να μην προϋποθέτει εκ των προτέρων πρόσβαση σε στοιχεία που συγκροτούν ερμηνεία της γλώσσας του ομιλητή. Επομένως η σχέση συνωνυμίας που απαιτείται για την επάρκεια ορισμού αλήθειας του Tarski δεν είναι διαθέσιμη πρότερα της θεωρίας. Σχετικά με το θέμα αυτό, ο Davidson προτείνει μια αναστροφή του εννοιολογικού μηχανισμού της θεωρίας αλήθειας για μια γλώσσα του Tarski.

³ Η καθολικότητα των φυσικών γλωσσών οδηγεί στην εμφάνιση σημασιολογικών παραδόξων. Εξαιτίας αυτού του χαρακτηριστικού των φυσικών γλωσσών ο Tarski απορρίπτει τη δυνατότητα ενός ορισμού αλήθειας για μια φυσική γλώσσα.

“...Αναστρέφουμε τη σειρά της εξήγησης: υποθέτοντας τη μετάφραση, ο Tarski μπόρεσε να ορίσει την αλήθεια. Η παρούσα ιδέα είναι παίρνοντας την αλήθεια σα βασική, να εξάγουμε τη μετάφραση ή την ερμηνεία.” (Davidson, 1973, p.134)

Η τροποποίηση στη θεωρία αλήθειας για μια γλώσσα L του Tarski που προτείνει ο Davidson είναι η εξής.

Οι T προτάσεις

‘p είναι αληθής στην L εάν και μόνο εάν s’

που μια θεωρία με τη μορφή δομικού αναδρομικού ορισμού αληθείας του Tarski παράγει για μια γλώσσα L, όπου p είναι πρόταση της L και s πρόταση της γλώσσας του ερμηνευτή, είναι αποδεκτές όχι με βάση μια σχέση συνωνυμίας ανάμεσα στις p και s, που προτείνει η συνθήκη T, αλλά με βάση τη σχέση ισοδυναμίας συνθηκών αληθείας ανάμεσα στις δύο προτάσεις. Η ορθότητα μιας T πρότασης κρίνεται από το εάν οι προτάσεις της γλώσσας αντικείμενο και της μεταγλώσσας είναι ισοδύναμες ως προς τις συνθήκες αλήθειας τους. Η ορθότητα δε της θεωρίας κρίνεται από το σύνολο των T προτάσεων που παράγει. Μια αποδεκτή θεωρία νοηματικής ερμηνείας παράγει για κάθε πρόταση της γλώσσας υπό ερμηνεία μια ορθή T πρόταση⁴.

Μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι μια θεωρία με τη μορφή αναδρομικού ορισμού αληθείας του Tarski πληροί τη συνθήκη συστηματικότητας. Μια τέτοια θεωρία υποθέτοντας ένα πεπερασμένο σύνολο αξιωμάτων και με βάση τους συντακτικούς κανόνες της γλώσσας παράγει για κάθε πρόταση της γλώσσας μια T-πρόταση. Το ζήτημα που παρουσιάζεται για την πρόταση ότι μια θεωρία με αυτή τη μορφή αποτελεί μια θεωρία νοηματικής ερμηνείας μιας γλώσσας αφορά τον τρόπο με τον οποίο μια θεωρία με αυτή τη μορφή κατασκευάζεται και επαληθεύεται για μια γλώσσα.

1.2 Κατασκευή και επαλήθευση μιας θεωρίας νοήματος για μια γλώσσα

Ο Davidson προτείνει ότι τεκμήρια για την κατασκευή και επαλήθευση μιας θεωρίας νοηματικής ερμηνείας αποτελούν οι περιστάσεις εκφοράς προτάσεων που οι ομιλητές θεωρούν αληθείς. Τα τεκμήρια για την ορθότητα των προτάσεων της θεωρίας οι οποίες αποδίδουν συνθήκες αλήθειας στις εκφορές ενός ομιλητή μιας γλώσσας (T- προτάσεις) αποτελούν οι παρατηρήσιμες περιστάσεις κατά τις οποίες ο ομιλητής εκφέρει μια πρόταση που θεωρεί αληθή στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Η πρόταση είναι ότι, τεκμήριο για την ορθότητα της T- πρότασης

⁴ Για κριτική της πρότασης του Davidson για υιοθέτηση του ορισμού αλήθειας για μια γλώσσα του Tarski βλέπε J.A. Foster εις G. Evans & J.Mc Dowell 1978, S. Soames 1992, M. Dummett 1979.

(T) Η εκφορά *“It is raining”* είναι αληθής-στα-αγγλικά, τη χρονική στιγμή *t*, εάν και μόνο εάν βρέχει τη στιγμή *t* κοντά στον *x*,

η οποία ανήκει σε μια θεωρία με τη μορφή αναδρομικού ορισμού αλήθειας του Tarski αποτελούν παρατηρήσεις περιστάσεων του τύπου:

(O) Το πρόσωπο *x*, που είναι μέλος μιας κοινότητας όπου ομιλείται η αγγλική, θεωρεί την πρόταση *“It is raining”* αληθή τη στιγμή *t* και βρέχει τη στιγμή *t* κοντά στον *x*.

Με την παραδοχή ότι τα τεκμήρια για την ορθότητα των προτάσεων (T) αποτελούνται από παρατηρήσεις τύπου (O) επικαλούμαστε μια θεμελιακή αρχή της θεωρίας ριζικής ερμηνείας. Αυτή είναι η αρχή της χάριτος⁵. Σύμφωνα με μια συχνά απαντώμενη διατύπωση της αρχής της χάριτος στον Davidson η ερμηνευτική διαδικασία δεσμεύεται ώστε οι προτάσεις που ένας ομιλητής μιας γλώσσας θεωρεί αληθείς είναι αληθείς και αποτελούν ένα συνεπές, μη αντιφατικό σύστημα προτάσεων σύμφωνα με τον ερμηνευτή (Davidson: 1967, 1973, 1975, 1974). Οι εκφορές προτάσεων που ένας ομιλητής θεωρεί αληθείς εκφράζουν τις πεποιθήσεις του ομιλητή και επομένως σύμφωνα με τη συγκεκριμένη διατύπωση της αρχής της χάριτος οι πεποιθήσεις που αποδίδονται σ' έναν ομιλητή είναι αληθείς και συνεπείς σύμφωνα με τον ερμηνευτή. Μια εκδοχή της αρχής που απαντάται στον Davidson είναι ότι η διαδικασία νοηματικής απόδοσης (ριζικής ερμηνείας) διεξάγεται με τρόπο ώστε να μεγιστοποιείται η συμφωνία ανάμεσα στις πεποιθήσεις του ομιλητή και του ερμηνευτή (Davidson: 1974, 1977).

Η εφαρμογή της αρχής της χάριτος για τη θεώρηση παρατηρήσεων τύπου (O) σαν τεκμήρια για την ορθότητα προτάσεων (T) δείχνει ότι η αρχή είναι μεθοδολογικά αναγκαία. Η στάση θεώρησης μιας πρότασης αληθή είναι το αποτέλεσμα μιας πεποίθησης του ομιλητή και του νοήματος (συνθήκες αλήθειας) της πρότασης. Αλλά είναι αδύνατο, σε μια εκφορά μιας πρότασης από έναν ομιλητή, να διαχωρίσουμε την πεποίθηση του ομιλητή από το νόημα της πρότασης. Εάν γνωρίζαμε την πεποίθηση που εκφράζει έναν ομιλητή σε μια εκφορά του, π.χ. ότι ο ομιλητής πιστεύει ότι βρέχει εκφέροντας την πρόταση *‘It is raining’*, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε το νόημα της πρότασης, ότι δηλαδή *‘It is raining’* είναι αληθής εάν και μόνο εάν βρέχει. Αλλά η ταυτοποίηση των πεποιθήσεων των ομιλητών απαιτεί ερμηνεία της γλώσσας τους. Γνωρίζοντας το νόημα της πρότασης που εκφέρει ένας ομιλητής μπορούμε να αποδώσουμε πεποιθήσεις στον ομιλητή. Η αρχή της χάριτος δεσμεύοντας τις πεποιθήσεις που αποδίδουμε σε έναν ομιλητή κατά τις εκφορές του –οι πεποιθήσεις του ομιλητή είναι αληθείς σύμφωνα με τον ερμηνευτή, οι πεποιθήσεις του ομιλητή συμφωνούν με αυτές του ερμηνευτή, οι πεποιθήσεις του ομιλητή είναι μη αντιφατικές σύμφωνα με

⁵ Η αρχή της χάριτος διατυπώνεται ποικιλοτρόπως στη σχετική βιβλιογραφία. Για παράδειγμα στον Quine 1960 τη βρίσκουμε σαν την αρχή μεγιστοποίησης της συμφωνίας ανάμεσα σε ομιλητή και μεταφραστή. Στον Grandy 1973 τη βρίσκουμε σαν την αρχή σύμφωνα με την οποία οι σχέσεις ανάμεσα στις πεποιθήσεις, επιθυμίες του ομιλητή και τη πραγματικότητα είναι όμοιες με τις αντίστοιχες σχέσεις των δικών μας πεποιθήσεων και επιθυμιών με την πραγματικότητα (principle of humanity). Στην παρουσίαση αυτή χρησιμοποιούμε την αρχή όπως αυτή εμφανίζεται στον Davidson.

τον ερμηνευτή - επιτρέπει την απόδοση συνθηκών αλήθειας στις εκφορές ομιλητή και τελικά τη νοηματική απόδοση των εκφορών του.

Η αρχή της χάριτος στον Davidson δεν αποτελεί απλώς ένα μεθοδολογικό εργαλείο για την κατανόηση μιας γλώσσας. Η συγκεκριμένη αρχή έχει ένα θεμελιακό ρόλο στη θεωρία της ριζικής ερμηνείας. Η αρχή της χάριτος σύμφωνα με τον Davidson αποτελεί συγκροτησιακή αρχή μιας θεωρίας ερμηνείας. Δηλαδή, η αρχή της χάριτος συγκροτεί την κατανόηση μιας γλώσσας και της γλωσσικής συμπεριφοράς ομιλητών αυτής. Η συγκεκριμένη αρχή δεν διατυπώνει έναν τρόπο ανάμεσα στους πολλούς με τον οποίο θα μπορούσαμε να ερμηνεύσουμε μια γλώσσα. Δεν αποτελεί μια επιλογή ερμηνείας μιας γλώσσας ανάμεσα σε άλλες, μια επιλογή που καθορίζεται από πραγματιστικά κριτήρια.

Η αρχή της χάριτος είναι συγκροτησιακή της κατανόησης στον Davidson. Ο Davidson πρεσβεύει ότι εάν δεν αποδώσουμε αλήθεια σύμφωνα με τα δικά μας κριτήρια και συνέπεια (μη αντιφατικότητα) στις πεποιθήσεις ενός ομιλητή καθίσταται αδύνατη η κατανόηση της γλώσσας του ομιλητή. Η κατανόηση συγκροτείται σε ένα πλαίσιο συμφωνίας με τον ομιλητή. Δεν θα μπορούσαμε να αποδώσουμε μια ψευδή πεποίθηση σε έναν ομιλητή που εκφέρει την πρόταση 'το φεγγάρι είναι τετράγωνο' εάν δεν αποδώσουμε σ' αυτόν πολλές αληθείς πεποιθήσεις σύμφωνα με τις δικές μας, για το τι είναι το φεγγάρι, τι είναι να είναι κάτι τετράγωνο κτλ. Η απόδοση ψευδών πεποιθήσεων και ασύμφωνων με τις δικές μας στον ομιλητή για το τι είναι το φεγγάρι, ποια πράγματα είναι τετράγωνα κτλ συνεπάγεται αδυναμία κατανόησης του ομιλητή. Εάν είχαμε ενδείξεις ότι ο ομιλητής είναι πρόσωπο που μιλά μια γλώσσα σ' αυτή την περίπτωση θα καταλήγαμε μάλλον στο συμπέρασμα ότι ο ομιλητής δεν μιλά για το φεγγάρι ή ότι δεν μιλά για κάτι που είναι τετράγωνο. Θα καταλήγαμε δηλαδή στο ότι μιλάμε για διαφορετικά πράγματα. Η δυνατότητα διαφωνίας και απόδοσης μιας ψευδούς πεποίθησης σε έναν ομιλητή υφίσταται μόνο σε ένα πλαίσιο συμφωνίας με τον ομιλητή. Η απόδοση αληθών πεποιθήσεων, σύμφωνα με αυτές του ερμηνευτή, συγκροτεί την ερμηνεία της γλώσσας του ομιλητή διότι διαμορφώνει το μοναδικό πλαίσιο εντός του οποίου είναι δυνατή η κατανόηση.

Επίσης συγκροτησιακή της κατανόησης είναι η απόδοση συνεπών, μη αντιφατικών πεποιθήσεων. Αρκεί να σκεφτούμε την περίπτωση που ένας ομιλητής εκφέρει την πρόταση 'το φεγγάρι είναι σφαιρικό και το φεγγάρι δεν είναι σφαιρικό'. Η απόδοση αντιφατικών πεποιθήσεων καθιστά αδύνατη την κατανόηση ενός ομιλητή. Εάν έχουμε ενδείξεις ότι ο ομιλητής είναι πρόσωπο που μιλά μια γλώσσα, στην περίπτωση μιας εκφοράς όπως 'το φεγγάρι είναι σφαιρικό και το φεγγάρι δεν είναι σφαιρικό' θα υποθέσουμε ότι η έκφραση 'και' ή 'δεν' στη γλώσσα του ομιλητή δεν ταυτοποιούνται σαν τους συνήθεις λογικούς συνδέσμους της σύζευξης ή άρνησης.

Εάν στη διαδικασία ριζικής ερμηνείας αποβεί αδύνατο να κωδικοποιήσουμε εκφορές του όντος με αληθείς πεποιθήσεις, σύμφωνα με τις δικές μας, που αποτελούν ένα συνεπές σύστημα θα

καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι αυτό το όν δεν είναι πρόσωπο και ότι οι ήχοι που εκφέρει δεν αποτελούν λέξεις και προτάσεις μιας γλώσσας.

Επομένως, συνοπτικά, μια θεωρία νοήματος για μια γλώσσα έχει τη μορφή ενός αναδρομικού ορισμού αλήθειας για τη γλώσσα. Τα νοήματα των εκφράσεων της γλώσσας εξάγονται δια αφαίρεσης από τα νοήματα των προτάσεων στις οποίες εμφανίζονται. Τα νοήματα των προτάσεων προσδιορίζονται από μια θεωρία που αποδίδει συνθήκες αλήθειας για κάθε πρόταση. Μια τέτοια θεωρία αποτελεί θεωρία κατανόησης μιας γλώσσας και κατασκευάζεται και επαληθεύεται για μια γλώσσα δεσμευόμενη από την αρχή της χάριτος η οποία είναι συγκροτησιακή αρχή κατανόησης.

2. Βιβλιογραφία

Εισαγωγή:

S. Blackburn, 1984, "Spreading the Word", Oxford: Oxford University Press.

Richard Rorty ed., 1967. *The Linguistic Turn. Essays in Philosophical Method*

J. Ayer, 1936. *Γλώσσα, Αλήθεια και Λογική*. Τροχαλία, Αθήνα.

B. Κραφτ, 1968. *Ο Κύκλος της Βιέννης*. Γνώση, Αθήνα.

Frege, "Νόημα και Αναφορά"

Frege, *Τα Θεμέλια της Αριθμητικής*

Frege, "Thoughts"

M. Dummett, *Frege, Philosophy of Language*

Lycan, *The Philosophy of Language*

H. Noonan, *Frege, A Critical Introduction*

G. Evans, *The Varieties of Reference*

W. Carl, *Frege's Theory of Sense and Reference*

G. McGulloch, *The Game of the Name*

Russell, "Υποσήμανση"

Russell, "The Philosophy of Logical Atomism"

Lycan, *The Philosophy of Language*

G. Mc Gulloch, *The Game of the Name* G. Evans, *The Varieties of Reference*

Για Περαιτέρω Μελέτη:

Davidson, "Αλήθεια και Νόημα"

Lycan, *Philosophy of Language*

Davidson, "Radical Interpretation"

Kirkham, *Theories of Truth*

3. Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ελένη Μανωλακάκη, 2015. Ελένη Μανωλακάκη. «Φιλοσοφία της Γλώσσας .Ειδικά Θέματα. Θεωρία ριζικής ερμηνείας (Davidson)». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: opencourses.uoa.gr/courses/PHS1

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:
- το Σημείωμα Αναφοράς

- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ